

Kan vi undgå, at 5.000 unge hvert år står uden uddannelse og job?

INDLÆG

17.04.2020

Af Helene Bie Lilleør, Jakob Schjørring og Jennie Winhall
ROCKWOOL Fondens Interventionsenhed

I ROCKWOOL Fondens Interventionsenhed oplever vi et behov for at bringe nye og stringente tilgange i spil, hvis man vil løse fastgroede samfundsproblemer, som for eksempel at hjælpe unge i udsatte positioner med at finde solidt fodfæste i uddannelsessystemet og videre ud på arbejdsmarkedet. Hvert år står 5.000 nye unge uden job eller uddannelse, svarende til omkring syv procent af en årgang. Sådan har det været i næsten to årtier, og der er ikke tegn på, at der er nogen form for forbedring på vej. Ifølge ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed koster denne udfordring 15 milliarder kroner hvert år. På samme niveau findes andre lignende udfordringer - for eksempel integrationsudfordringerne, som årligt også koster den danske statskasse et betydeligt beløb.

Systemisk udfordring

Det er vigtigt at huske, at de mange unge har svært ved at finde et solidt fodfæste trods adskillige reformer og mange initiativer over årene og trods de mange offentlige midler, der hvert år bruges for at hjælpe de unge godt videre. Hvis man dertil lægger den enorme ihærdighed og velvilje, som kendetegner dem, der arbejder med målgruppen, tyder det på, at udfordringen er systemisk. Når vi gennem næsten 20 år, hvert år, ser en så stor andel unge mennesker, der ikke finder fodfæste, kan vi næppe konkludere, at det er deres eget ansvar. Der må være noget i måden, disse unge mødes på i uddannelsessystemet og i det offentlige beskæftigelsessystem, som gør, at det er svært at komme problemet til livs. Systemerne er på mange måder velfungerende for den brede gruppe af unge, som midlertidigt står uden job eller uddannelse. Men der er en undergruppe af mere udsatte unge, som systemerne ikke kan nå. Det tyder på et presserende behov for systeminnovation for at nå de unge i mere udsatte positioner. Vi har som samfund et fælles ansvar for at sikre, at disse unge kommer godt igennem ungdomslivet og ind i voksenlivet.

Erfaringerne med systeminnovation i andre lande og i historisk perspektiv viser, at der ligger et stort potentiale i systemforandringer. Fundamentale samfundsproblemer kan blive løst, hvis man systematisk genbesøger både problemet og det system, der har til opgave at løse det. Måske er systemet ikke oprindeligt designet til at løse netop dette problem - som beskæftigelsessystemet, der er designet med et meget bredere sigte end at få unge i udsatte positioner godt videre i livet. Det betyder ikke, at hele beskæftigelsessystemet nødvendigvis skal forandres, men for denne målgruppe tyder alt på, at en fundamental forandring er nødvendig.

Netværk virker

En af de måder, vi i ROCKWOOL Fondens Interventionsenhed arbejder med systeminnovation på, er i den kommunalt forankrede beskæftigelsesindsats, NExTWORK. Det er en netværksbaseret indsats for unge, der over en længere periode har været uden for job og uddannelse. Indsatsen faciliterer skabelsen af netværk af unge og virksomheder. Repræsentanter fra virksomhederne tilbyder de unge praktikpladser og samarbejder om at give dem arbejds erfaringer. Disse erfaringer giver de unge mulighed for at udvikle en identitet som én, der kan arbejde, og som dermed kan finde retning mod uddannelse og job. En identitet, der bliver til både i dagligdagen hos virksomheden, men også i erfaringsudvekslingen med andre unge i ungenetværket. Indsatsen implementeres i øjeblikket i fem danske kommuner som en del af en randomiseret effektevaluering. Hvis denne viser positive resultater, er vores mål, at NExTWORK skal kunne skaleres til andre kommuner.

Fire lavpraktiske skift

Hvordan skaber man et potentiale for systeminnovation? Vi prøver at gå meget lavpraktisk og konkret til værks. Ser man på litteraturen og de historiske erfaringer, sker der typisk fire skift.

For det første skal man sikre et skifte i forståelsen af formålet med systemet. I NExTWORK skifter vi fokus fra at gøre unge uddannelsesparate til at fokusere på deres arbejdsidentitet. Ud fra grundtanken om, at hvis de unge ikke grundlæggende kan se sig selv som nogen, der kan fungere i et arbejde, så er det svært for dem at finde mening i at tage sig en uddannelse.

For det andet skal man skabe et skifte i rammerne for, hvor beslutningskraften ligger. I NExTWORK ligger beslutningen ikke hos et jobcenter alene, men i et netværk af unge og virksomheder. I sådan et fællesskab er der fokus på, hvad der er værdifuldt for begge parter. Indsatsen sikrer, at både unge og virksomheder har reelle valg og dermed mulighed for aktivt at vælge hinanden til. Det skaber ejerskab.

For det tredje skal der ske et skifte i brugen af ressourcer i systemet. Fremfor at det er en kommunal opgave at finde en relevant uddannelse eller jobmulighed, samles virksomhedsnetværket, ungenetværket og de kommunale ansatte i NExTWORK om det som en fælles opgave. På den måde står der betragteligt flere og nye ressourcer til rådighed for den enkelte unge.

For det fjerde skifter relationerne i systemet typisk også. I NExTWORK betyder det, at de unge opbygger nye relationer, både til andre unge og flere virksomheder i netværket, der alle bevidner de unges udvikling. De unge går altså fra en typisk en-til-en relation til en sagsbehandler i kommunen, til mange netværksrelationer.

Sammen om nye veje

Disse fire skift tilbyder os en form for systematik, som vi skal tage ved lære af og arbejde ud fra, når vi skal udvikle konkrete indsatser med et systemisk sigte for at opnå en vedvarende effekt. Spørgsmålet er, om vi ved at arbejde med disse fire skift, kan få systemforandring til at ske? Det har vi god grund til at tro, når vi ser på den internationale og historiske litteratur om systeminnovation, men vi ved det endnu ikke. Men når vi står overfor fastgroede samfundsudfordringer, er det måske værd at prøve.

I ROCKWOOL Fondens Interventionsenhed holder vi os derfor de fire skift for øje, når vi udvikler indsatser både for førskolebørn, skolebørn, og for de unge, vi møder på erhvervsskolerne og i jobcentrene. Vi går systematisk til værks og kombinerer forskning, social innovation og praksisviden om, hvordan systemerne fungerer i dag med viden om, hvordan systemerne opleves af for eksempel de børn og unge, systemet skal servicere. Det er vores klare mål, at vores indsatser skal være brugbare i kommunerne. Indsatserne skal derfor være omkostningseffektive og skalerbare. Men de må også gerne udfordre og skubbe lidt til de fastgroede systemer, så vi sammen finder nye veje i arbejdet med børn og unge.

Denne kommentar blev bragt som kronik af [Danske Kommuner](#) den 2. april 2020